

Sisemajanduse koguprodukti revisjon 2024. aastal

16. augustil 2024 avaldas Statistikaamet rahvamajanduse arvepidamise revideeritud näitajad. Ümberarvestuse käigus uuendati aegrida aastate 1995–2023 kohta. Sel korral toimus aegride suurevisjon, mis tähendab, et lisaks tavapärasele viimase nelja aasta andmete uuendamisele tehti metoodilisi täiendusi terve aegrea ulatuses.

Suurevisjoni raames uuendati metoodikat ka kogurahvatulu kontrolltsükli auditist tulnud soovitude järgi. Kogurahvatulu kontrolltsükli käigus auditeerib Eurostat muu hulgas liikmesriikide SKP arvestamise metoodikaid ja annab soovitusi riikide andmete võrreldavuse tagamiseks. Tervikuna hinnati Eesti metoodika väga heaks ja statistika kvaliteetseks.

Tavapärase revisjoni käigus läksid arvesse:

- 2020. aasta kohta koostatud pakkumise ja kasutamise tabelid;
- 2022. aasta ettevõtte kompleksne kalendriaasta aruanne (EKOMAR);
- muudes allikates (maksebilanss, saldoandmikud jms) toimunud muudatused ja täpsustused.

Suurevisjoni käigus tehti järgnevad metoodilised muudatused:

- üksuste ümberklassifitseerimine institutsionaalsete sektorite vahel;
- eluruumide arvestuse metoodika uuendamine;
- taastuenergia tasude täpsustamine;
- uue ITK (COICOP) klassifikaatori kasutuselevõtt;
- Kulumi kvartaalse jaotuse parendamine.

Revisjoni kogumõju SKP-le oli positiivne. Suurima mõjuga muutus oli eluruumide arvestuses. Teiste metoodiliste muudatuste ja regulaarse revisjoni mõju jäi pigem tagasihoidlikuks. Suurevisjon avaldas eelkõige mõju aegreale alates 2011. aastast. Selle tulemusel tõusis SKP nominaalne tase sõltuvalt aastast kuni 2%. Ühegi aasta SKP tase ei langenud. 2011. aastale eelnenud aastatel muutus SKP tase väga vähesel määral. Kõige suurem mõju oli revisjonil aastatele 2014–2020, kui SKP tase tõusis vahemikus 1,6 kuni 2 protsenti (vt tabel 1).

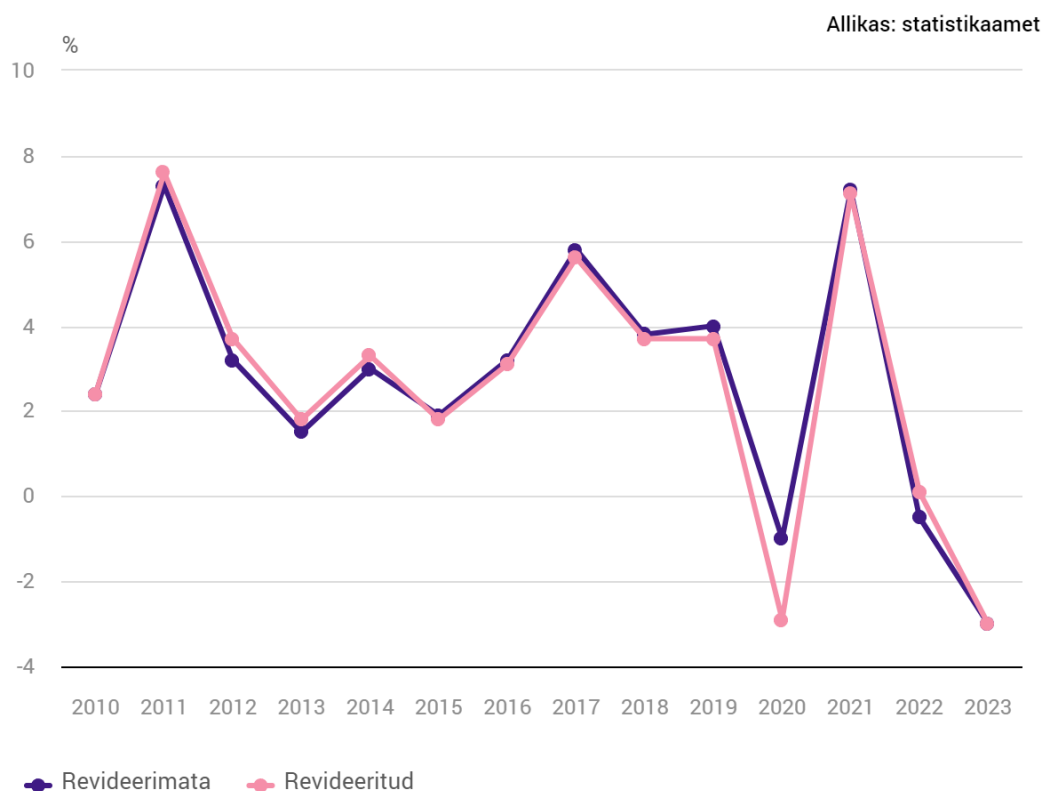
Muutumatuks jäi SKP aastatel 1995–2000.

Tabel 1. SKP jooksevhindades enne ja pärast revideerimist, 1995–2023

	Enne revideerimist, mln eurot	Pärast revideerimist, mln eurot	Erinevus, %
1995	2 861,6	2 861,6	0,0
1996	3 680,0	3 680,0	0,0
1997	4 573,0	4 573,0	0,0
1998	5 100,4	5 100,4	0,0
1999	5 406,9	5 406,9	0,0
2000	6 171,6	6 171,6	0,0
2001	6 987,1	6 993,2	0,1
2002	7 822,6	7 824,8	0,0
2003	8 744,4	8 746,6	0,0
2004	9 777,5	9 779,5	0,0
2005	11 343,3	11 345,4	0,0
2006	13 568,9	13 571,2	0,0
2007	16 401,3	16 402,2	0,0
2008	16 618,1	16 618,9	0,0
2009	14 131,9	14 132,5	0,0
2010	14 741,1	14 741,8	0,0
2011	16 677,3	16 741,9	0,4
2012	17 916,7	18 086,6	0,9
2013	18 910,8	19 163,2	1,3
2014	20 048,2	20 365,6	1,6
2015	20 631,4	21 010,9	1,8
2016	21 747,9	22 189,0	2,0
2017	23 833,6	24 316,1	2,0
2018	25 932,2	26 438,5	2,0
2019	27 951,0	28 472,1	1,9
2020	27 430,0	27 855,2	1,6
2021	31 169,0	31 450,0	0,9
2022	36 011,1	36 437,5	1,2
2023	37 698,9	38 182,2	1,3

Enim muudatusi puudutas ajavahemikku alates 2020. aastast, kui lisaks suurevisjoni teemadele lisandus SKP arvestusse ka uusi andmeallikaid. Seetõttu on selle ajavahemiku tulemused eelnevast aegreast erinevamad, mõjutades veidi ka SKP trende. Varasemad aastad SKP kasvutrendidele olulist mõju ei avaldanud. Aastatel 2020 kuni 2023 muutus SKP reaalkasv vahemikus -2,5–1,4 protsendipunkti (vt joonis 1).

Joonis 1. SKP reaalkasv võrreldes eelmise aasta sama perioodiga enne ja pärast revideerimist, 2010–2023



Suurim muudatus lisandus 2020. aastasse, kus varasema 1% majanduslanguse asemel on pakkumise ja kasutamise tabelite arvesse võtmise järel aastaseks languseks 2,9%. Majanduslangus süvenes kõigis kvartalites. Kui esimeses kvartalis süvenes langus 1,6 protsendipunkti, siis neljandas kvartalis koguni 2,5 protsendipunkti.

Järgnevate aastate arvestuses majanduse käekäik aasta kokkuvõttes oluliselt ei muutunud. Küll aga esines muutusi selles, kuidas käitus majandus kvartalist kvartalisse. Nii 2021. kui ka 2023. aasta puhul muutus aasta esimene pool nõrgemaks ja aasta teine pool tugevamaks. Muutused mahtusid vahemikku -1,2–0,8 protsendipunkti. 2022. aasta puhul tugevnes nii esimene kui ka neljas kvartal, vastavalt 0,9 ja 1,4 protsendipunkti (vt tabel 2).

Tabel 2. Revideeritud SKP reaalkasv võrreldes eelmise aasta sama kvartaliga ja erinevus varem avaldatud kasvust, I kvartal 2020 – IV kvartal 2023

	2020		2021		2022		2023	
	Kasv, %	Erinevus, pp	Kasv, %	Erinevus, pp	Kasv, %	Erinevus, pp	Kasv, %	Erinevus, pp
I kvartal	-1,0	-1,6	4,0	-1,1	4,0	0,9	-5,1	-1,2
II kvartal	-7,5	-1,8	13	-0,4	-0,2	-0,4	-2,4	0,3
III kvartal	-1,8	-1,7	6,3	0,1	-0,2	0,3	-2,8	0
IV kvartal	-1,3	-2,5	5,6	0,8	-2,8	1,4	-1,9	0,7
Aasta	-2,9	-1,9	7,1	-0,1	0,1	0,5	-3	0

Viimaste aastate revisjon

2020. aasta näitajad

SKP komponentide hindamiseks koostatud tabelites on pakkumine ja kasutamine tasakaalu viidud. Nende tasakaalustatud tabelite järgi oli kogumajanduse lisandväärtus 2020. aastal võrreldes varem avaldatuga 1,4% suurem. Lisaks suurevisjonis selgunule korrigeerisid ka pakkumise ja kasutamise tabelid oluliselt ülevaadet majanduse käekäigust (vt tabel 3).

Enim mõjutas SKP muutumist kinnisvaraalse tegevuse lisandväärtuse suurenemine 20,8%. Lisandväärtuse märkimisväärne vähenemine toimus elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamises (-21,2%). Ülejäänud tegevusalade lisandväärtuse muutus jäi vahemikku -2%–1,6%.

Tarbimispoolel suurenes sisemajanduse nõudlus 2,3%. Sellesse panustas enim kodumajapidamiste lõpptarbimise suurenemine 3,8% ja kapitali kogumahutuse põhivarasse suurenemine 6,3%. Viimast tasakaalustas varude muutuse vähenemine 395,8 miljoni euro võrra. Kaupade ja teenuste import suurenes 152,9 miljonit eurot.

Tabel 3. PKT tasakaalustamise mõju SKP komponentidele, 2020

Sektor	Mõju komponendile, mln eurot	Mõju komponendile, %
Mittefinantsettevõtted	-174,3	-1,0
Finantsettevõtted	-23,7	-2,0
Valitsemissektor	51,7	1,3
Kodumajapidamised	480,2	27,9
KTKTI	1,2	0,5
Lisandväärtus kokku	335,1	1,4
Neto-tootemaksud	90,1	2,7
SKP	425,2	1,6
Kodumajapidamiste lõpptarbimiskulutused	511,7	3,8
Valitsemissektori lõpptarbimiskulutused	9,9	0,2
KTKTI lõpptarbimiskulutused	0,0	0,0
Kapitali kogumahutus põhivarasse ja väärisesemete soetus	0,0	0,0
Varude muutus	85,8	-50,7
Sisemajanduse nõudlus	607,3	2,3
Kaupade ja teenuste eksport	0,6	0,0
Kaupade ja teenuste import	152,9	0,8
Statistiline vahe	0,0	..

2021. aasta näitajad

Kuna 2020. aasta arvestused on aluseks 2021. aasta näitajatele, täpsustati ka 2021. aasta arvestust. Revisjoni tulemusena korrigeeriti kogumajanduse lisandväärtust suuremaks 194,2 miljoni euro (0,7%) ja sisemajanduse nõudlust 207,1 miljoni euro (0,7%) võrra (vt tabel 4).

Enim suurenes lisandväärtus kinnisvaraalases tegevuses (6,1%) kunstis, meelelahutuses ja vaba aja tegevustes (5,2%) ja majutuses ja toitlustuses (4,6%). Enim vähendati lisandväärtust elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamises (-12,5%) ja mäetööstuses (-10,2%). Ülejäänud tegevusalade lisandväärtuse muutus jäi vahemikku -1,5%–2,4%.

Kodumajapidamiste lõpptarbimine suurenes 267,4 miljoni euro võrra. Importi korrigeeriti 100,2 miljoni euro võrra kõrgemaks.

Tabel 4. Tavapärase revisjoni mõju SKP komponentidele, 2021

Sektor	Mõju komponendile, mln eurot	Mõju komponendile, %
Mittefinantsettevõtted	-42,2	-0,3
Finantsettevõtted	-3,4	-0,3
Valitsemissektor	11,2	0,3
Kodumajapidamised	-0,8	0,0
KTKTI	0,2	0,1
Lisandväärtus kokku	-35,0	-0,1
Neto-tootemaksud	0,0	0,0
SKP	-35,0	-0,1
Kodumajapidamiste lõpptarbimiskulutused	-2,5	0,0
Valitsemissektori lõpptarbimiskulutused	14,1	0,2
KTKTI lõpptarbimiskulutused	-0,1	0,0
Kapitali kogumahutus põhivarasse ja väärisesemete soetus	-388,6	-4,5
Varude muutus	-68,8	-171,8
Sisemajanduse nõudlus	-445,8	-1,6
Kaupade ja teenuste eksport	-41,5	-0,2
Kaupade ja teenuste import	132,7	0,7
Statistiline vahe	584,9	..

2022. aasta näitajad

2022. aasta arvestuses asendati seni kasutatud kvartaalsetest andmeallikatest pärit andmestik aastaküsimustikest saadud infoga. Peamised lisandunud allikad:

- EKOMAR;
- põllumajandus-, metsamajandus- ja kalandusettevõtete majandusnäitajad;
- teadus- ja arendustegevus (ettevõttes);
- teadus- ja arendustegevus;
- jpt tegevusalade ja sektorite spetsiifilised statistilised küsitlused.

Mainitud allikatele pakkusid lisainformatsiooni äriregistris olevad ettevõtete majandusaasta aruanded ja Maksu- ja Tolliameti andmestikud.

Täpsustatud andmete tulemusel suurenes SKP 1,2%. Suurimad lisandväärtuste suurenemised toimusid elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamises (21,2%), kinnisvaraalas tegevuses (12%), haldus- ja abitegevustes (6,4%) ja info ja side tegevusalas (5,2%). Suurimad lisandväärtuse vähenemised toimusid mäetööstuses (-7,5%), töötlevas tööstuses (-6,8%), veevarustuses, kanalisatsioonis, jäätme- ja saastekäitluses (-6,7%) ja kutse-, teadus- ja tehnikaalases tegevuses (-4%). Ülejäänud korrektsioonid lisandväärtuses jäid vahemikku -2,9%–3%.

Sisenõudlus püsis peaaegu muutumatuna. Oluliselt täpsustus väliskaubandus, eksport suurenes 2,2% ja import 3,1% (vt tabel 5).

Tabel 5. Tavapärase revisjoni mõju SKP komponentidele, 2022

Sektor	Mõju komponendile, mln eurot	Mõju komponendile, %
Mittefinantsettevõtted	-538,6	-2,7
Finantsettevõtted	0,1	0,0
Valitsemissektor	4,7	0,1
Kodumajapidamised	288,8	15,3
KTKTI	0,1	0,0
Lisandväärtus kokku	-245,0	-0,9
Neto-tootemaksud	-31,0	-0,8
SKP	-275,9	-0,9
Kodumajapidamiste lõpptarbimiskulutused	373,0	2,6
Valitsemissektori lõpptarbimiskulutused	5,5	0,1
KTKTI lõpptarbimiskulutused	11,2	2,2
Kapitali kogumahutus põhivarasse ja väärisesemete soetus	14,2	0,2
Varude muutus	119,4	25,6
Sisemajanduse nõudlus	523,3	1,7
Kaupade ja teenuste eksport	398,7	1,6
Kaupade ja teenuste import	596,7	2,4
Statistiline vahe	-601,3	..

2023. aasta näitajad

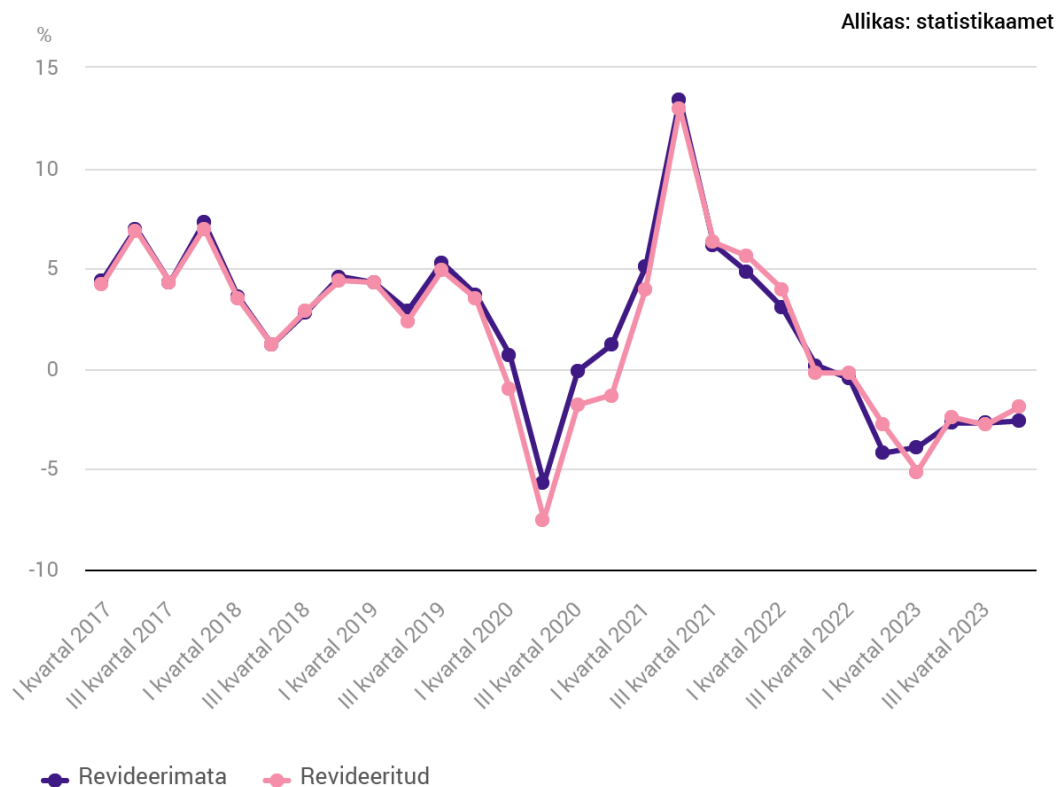
Aastaste andmeallikate kasutuselevõtt 2022. aasta arvestuste puhul mõjutas ka 2023. aasta arvestuste baasi. Selle tulemusel suurenes 2023. aasta SKP 1,3%. Sellest tulenevalt sarnanesid ka muutused lisandväärtuses eelneva perioodi revisjonile. Aga oli ka erandeid. Tervishoiu ja sotsiaalhoolekande lisandväärtus suurenes 4,3% ja põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse lisandväärtus vähenes 10,1%. Oluline erinevus oli ka mäetööstuses, mille lisandväärtus suurenes 1,5%.

Sisenõudlus suurenes 2,8%. Peamised muutused tulid investeringute korrigeerimisest 603,7 miljoni euro võrra suuremaks ja kodumajapidamiste lõpptarbimise tõstmisest 505,2 miljoni euro võrra. Varude muutus korrigeeriti allapoole 124,4 miljoni euro võrra.

Tabel 6. Tavapärase revisjoni mõju SKP komponentidele, 2023

Sektor	Mõju komponendile, mln eurot	Mõju komponendile, %
Mittefinantsettevõtted	-334,1	-1,5
Finantsettevõtted	1,2	0,1
Valitsemissektor	2,3	0,0
Kodumajapidamised	289,5	12,9
KTKTI	1,8	0,5
Lisandväärtus kokku	-39,4	-0,1
Neto-tootemaksud	-130,9	-3,0
SKP	-170,3	-0,5
Kodumajapidamiste lõpptarbimiskulutused	409,4	2,3
Valitsemissektori lõpptarbimiskulutused	19,4	0,3
KTKTI lõpptarbimiskulutused	12,2	2,1
Kapitali kogumahutus põhivarasse ja väärisesemete soetus	748,7	8,2
Varude muutus	-634,5	-35,6
Sisemajanduse nõudlus	555,1	1,5
Kaupade ja teenuste eksport	-16,7	-0,1
Kaupade ja teenuste import	-53,5	-0,2
Statistiline vahe	-762,2	..

Joonis 2. SKP reaalkasv võrreldes eelmise aasta sama perioodiga enne ja pärast revideerimist, I kvartal 2017 – IV kvartal 2023



Kuigi 2020. aasta languse näitajad said märkimisväärse korrektsiooni, siis majanduse üldisi trende revisjon ei muutnud. Langustrendis tuli mõningane muutus 2022. aasta lõppu ja 2023. aasta algusesse. Pakkumise ja kasutamise tabelid mõjutasid ootuspäraselt nii 2020. kui ka 2021. aasta näitajaid ja aastaste andmeallikate lisandumine vastavalt 2022. ja 2023. aasta tulemusi (vt joonis 2).

Peamised näitajate korrektsioonid tehti kinnisvaraalas esimeses ja kodumajapidamiste lõpptarbimises. Need komponendid on kõik seotud eluruumide arvestusega, mis oli kogu revisjoni suurima mõjuga muutus. Mitme aasta puhul täpsustus ka kapitali kogumahutuse arvestus.

Eluruumide arvestus

Et rahastada Euroopa Liidu eelarvet, kasutatakse omavahendeid, mis põhinevad liikmesriikide kogurahvatulul (KRT). SKP on KRT suurim komponent. Eurostati ülesanne on jälgida, et liikmesriikide osamaksed Euroopa Liidu eelarvesse oleksid arvatud KRT põhjal korrektseks. Selle tarbeks esitatakse Eurostatile metoodika kohta põhjalikke kirjeldusi ja vajadusel esitab Eurostat soovitusi või ettekirjutusi metoodika parendamiseks. Eesti pidi 2024. aasta sügiseks tegema oma aegridades ühe muudatuse.

Eluruumide arvestuses võeti kasutusele stratifitseerimise meetod. 2021. aasta rahva ja eluruumide loendus näitas, et erasikute välja renditud eluruumide osakaal on turul märgatavalt tõusnud. Sellest tulenevalt polnud varasema kasutaja kulu meetodi (*user cost method*) kasutamine enam otstarbekas. Täpsema arvestuse tarvis võeti korterite puhul kasutusele uus, detailsem meetod, mis võtab arvesse nende asukohta, suurust ja vanust. Muudatus avaldas mõju ettevõtete ning kodumajapidamiste toodangule ja kodumajapidamiste lõpptarbimisele.

Tabel 7. Stratifitseerimismeetodi mõju SKP-le, 2011–2023

	Mõju mittefinants ettevõtete toodangule, mln eurot	Mõju kodumajapidamiste toodangule, mln eurot	Mõju kodumajapidamiste lõpptarbimisele, mln eurot	Mõju SKP-le, %
2011	30,9	32,89	63,78	0,57
2012	29,6	139,60	169,20	0,58
2013	28,3	221,43	249,73	0,53
2014	28,2	287,37	315,59	0,48
2015	28,7	349,03	377,69	0,48
2016	29,3	409,81	439,09	0,45
2017	28,9	401,70	430,57	0,37
2018	27,1	473,93	501,04	0,37
2019	20,2	484,18	504,34	0,33
2020	-	473,56	473,56	0,39
2021	-	180,00	180,00	0,20
2022	-	315,83	315,83	0,20
2023	-	213,95	213,95	0,11

Taastuenergia tasud

Kuna taastuenergia subsidiumite puhul on tegemist toetusega ettemääratud tootmismeetodile, võeti need välja toodangu arvestusest ja lisati tootmissubsidiumite alla. Selle tulemusena vähenes nii kogutoodang kui ka lisandväärtus.

Tabel 8. Taastuenergia tasude mõju SKP-le, 2007–2022

	Mõju SKP-le, mln eurot	Mõju, %
2007	-6,4	-0,04
2008	-14,3	-0,09
2009	-27,9	-0,20
2010	-53,9	-0,37
2011	-46,3	-0,28
2012	-71,9	-0,40
2013	-64,8	-0,34
2014	-57,1	-0,29
2015	-66,6	-0,32
2016	-74,4	-0,34
2017	-83,1	-0,35
2018	-72,8	-0,28
2019	-85,0	-0,30
2020	-90,1	-0,33
2021	-94,9	-0,30
2022	-89,4	-0,25

Ümberklassifitseerimine

Riigirahanduse statistikas jälgitakse regulaarselt, millised ettevõtted peaksid kuuluma valitsemissektorisse ja millised erasektorisse. Seejuures jälgitakse ettevõtete käitumist mitme aasta jooksul. Euroopa arvepidamise süsteemi 2010 (ESA 2010) järgi kuuluvad valitsemissektorisse ettevõtted, kelle puhul üle 50% toodangule tehtud kuludest on katmata turutoodanguga, milleks loetakse müügitulu ja ka valitsemissektorilt saadud tootesubsidiume. Tootmissubsidiume ei loeta toodangu komponendiks.

Sama klassifikatsiooni kasutatakse andmete võrreldavuse tagamiseks ka SKP arvestuses. Kui tavapäraselt vaadatakse selle raames üle ainult regulaarse revisjoni alla kuuluvad aastad, siis suure revisjoni raames oli vaatluse all terve aegrida. Analüüsi tulemusena jõuti järeldusele, et ümberklassifitseerimine puudutab majandusüksusi alates 2005. aastast. Valdavalt puudutab see ettevõtteid, mis liiguvad mittefinantsettevõtete sektorist valitsemissektorisse. Mõju avaldub siinkohal eelkõige sektorite jaotusele SKP sees. Mõju SKP-le jääb väheoluliseks. Kuigi meetodiliste erinevuste tõttu institutsionaalsete sektorite vahel esineb mõningaid erinevusi.

Kokku klassifitseeriti ümber 36 üksust. Neist 2 finantsettevõtete sektorist ja 9 kodumajapidamisi teenindavate kasumitaotluseta institutsioonide sektorist. Ülejäänud üksused kuulusid varem mittefinantsettevõtete sektorisse.

Majandusüksuste jaotus institutsionaalsetesse sektoritesse on leitav Statistikaameti [kodulehelt](#).

Individuaaltarbimise klassifikaatori muudatus

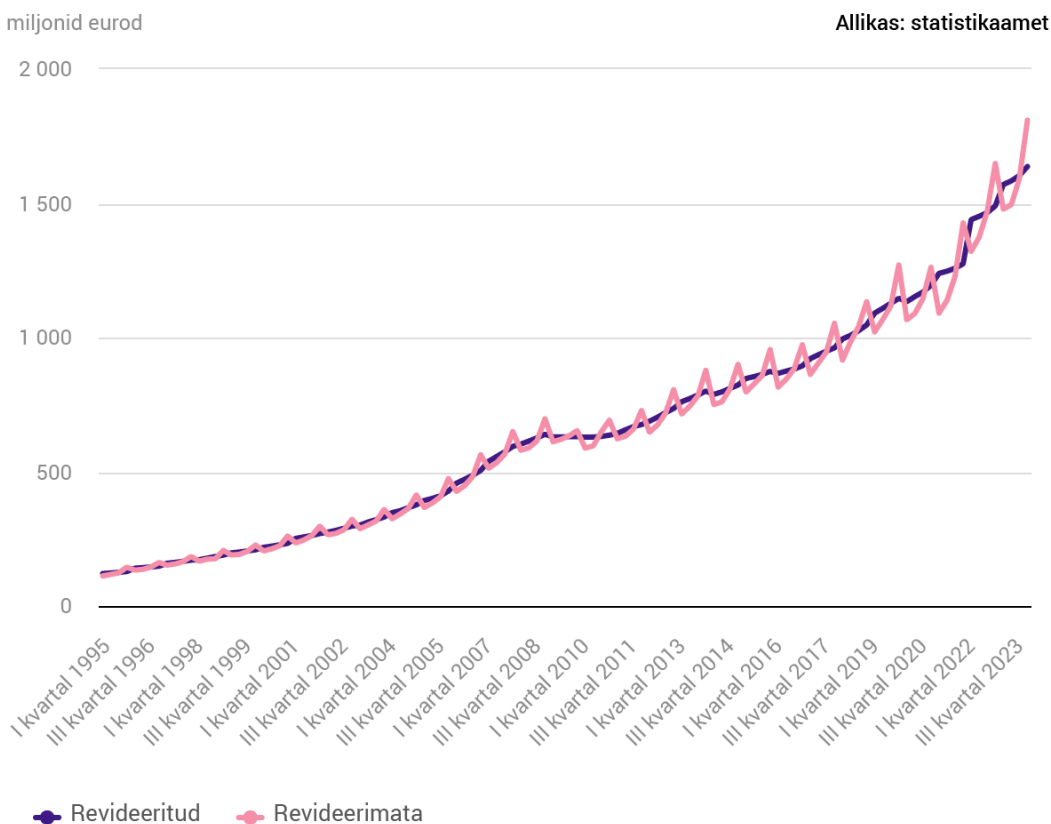
Surrevisjoni käigus mindi üle ka individuaaltarbimise klassifikaatori uuele versioonile (ITK 2018/COICOP2018). See muudatus ei avalda mõju kodumajapidamiste lõpptarbimisele tasemele, kuid muudab tarbimise detailsemat jaotust. Varasema 12 kulugrupi asemel on kodumajapidamiste puhul kasutusel nüüd 13 kulugruppi. Klassifikaatori rahvusvahelise uuendamise eesmärk on kajastada täpsemalt majanduses toimuvat. Klassifikaatorite uuendamisega tuuakse juurde kulugruppe ja jaotusi, mida varem polnud otstarbekas eraldi kajastada. Klassifikaatori eri versioonid on avaldatud Statistikaameti klassifikaatorite [portaalis](#).

Kulumi kvartaalne jaotus

Senise meetodika järgi jäi kulumi arvestusse väga tuntav sesoonsus. Kõikumiste vähendamiseks võeti kasutusele uus meetodika, mis seob omavahel paremini aasta- ja kvartaliarvestuse erisused. Kui varasemalt kasutati arvestuses ainult aastaseid varaseise, siis nüüd arvutatakse kvartali kulum sarnaselt aastasele meetodikale.

Tulemuseks on ühtlasem kulumi jaotus läbi aastate ja stabiilsem aegrida. Muudatus ei avalda mõju aastasele kulumi näitajale. Muudatus kvartalijaotuses mõjutab tegevuse ülejäägi näitajat, kuna see leitakse sissetulekumeetodis jääkliikmena.

Joonis 3. Kulumi meetodikate võrdlus



Referentsaasta

Surrevisjoni raames muudetakse üle Euroopa ka SKP aheldatud aegrea referentsaasta. Senise 2015. aasta asemel on uueks referentsaastaks 2020. Muudatus ei avalda mõju SKP trendidele ega kasvunäitajatele, muutub vaid aheldatud aegrea nominaalne tase.